

УДК:  
316.343(497.11)

Оригинални  
научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА  
POLITICAL REVIEW  
Година (XXIV) XI, vol=34  
Бр. 4 / 2012.  
стр. 13-26.

*Љубиша Митровић*  
*Филозофски факултет, Универзитет у Нишу*

## **СРПСКО ДРУШТВО ИЗМЕЂУ ПАУПЕРИЗАЦИЈЕ И ТАЈКУНИЗАЦИЈЕ (прилог изучавању промена у социјално-класној структури друштва Србије у транзицији)\***

### **Сажетак**

*Транзиција без социјалне одговорности, ослоњена на неолиберални модел зависне модернизације, довела је до периферизације привреде, друштва и културе у Србији. У савременој социологији не постоје целовита истраживања промена у друштвеној структури српског друштва у транзицији. Досадашња активност најчешће је редуцирана на истраживање елита и њиховог учешћа у расподели друштвене моћи.*

*У раду се разматрају учинци досадашње транзиције – и посебно радикалне промене у класно-слојној структури савременог српског друштва и његову поларизацију на богату мањину тајкуна/олигарха и пауперизовану већину. Аутор истражује социјални профил класа и слојева и могуће импликације по развој и будућност Србије.*

*Кључне речи: транзиција, периферизација, субразвој, неједнакости, радници и тајкуни.*

**Н**еолиберална стратегија транзиције друштва у Србији довела је у протеклих двадесет година до радикалних промена у његовој класној структури. Нажалост, наши социолози заокупљени су другим темама и “секуларним свештенством” са становишта

\* Овај рад је резултат ауторових истраживања на макропројекту “Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција” (179074), које реализује Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу а финансира Министарство за просвету и науку РС.

политичке коректности раде посао аналитичара за потребе владајућих медија, у циљу легитимизације делатности професионалних реформатора. И када истражују промене у социјалној структури њих занимају промене у горњим спратовима друштва, у палачама, али не и у колибама и друштвеном подземљу. О тој тенденцији сам говорио као о феномену својеврсне аристократизације социологије у нас (јер изучава само промене у саставу/мобилности фракција елита). С друге стране, присутна је једна врста етнографске ретрадиционализације социологије да су социолози фокусирани на истраживање нивоа микродруштвених структура, у кључу социологије размрвљеног рада (истражују промене у породици, односе међу половима, родну проблематику, етнополитичка – религијска обележја).

После великих подухвата М. Поповића о истраживању социјалних неједнакости у “Друштвени слојеви и друштвена свест” и сарадника из 80-година С. Болчића, М. Богдановић, М. Лазића (колега са Института за социологију Филозофског факултета у Београду), као да се застало са истраживањем промена у стратификационом систему српског друштва у транзицији. Стога је проблематизација ове теме у оквиру научног скупа који организује Социолошко друштво Војводине значајна и подстицајна за академску заједницу социолога.

У нашем прилогу чинимо покушај да проблематизујемо/разматрамо неке аспекте/димензије ове теме, са фокусирањем на анализу положаја и улоге екстремно поларизованих група/слојева у класно-слојној структури савременог српског друштва: тајкуна/олигарха, као најбогатијег/најмоћнијег дела из комплекса необуржоазije и пауперизованих делова радништва и других маргиналних група (незапослених, избеглица и пензионера).

У својој структури/композицији овај рад/прилог садржи:

1. *контроверзе о природи постсоцијалистичког друштва* (од нове идеолошке митологије о «створеном демократском друштву» до сурове реалности периферног капитализма катастрофе);
2. осврт на домете и ограничења досадашњих истраживања промена у друштвеној структури Србије;
3. прилог социолошкој анализи екстремно поларизованих група у социјалној структури савременог српског друштва

(радника и тајкуна/олигарха, радне снаге и агената капитал-односа).

### О ЗНАЧАЈУ ИСТРАЖИВАЊА ПРОМЕНА У ДРУШТВЕНОЈ СТРУКТУРИ

Још је Рајт Милс у “Социолошкој имагинацији” утврдио да нема квалитетног истраживача у социологији ако он није оспособљен да се користи категоријом друштвена структура. У појмовној мрежи и социолошкој анализи друштвена структура заузима централно место, те њена методолошка апликација у емпиријским истраживањима помаже сазнању истине, тј. правог идентитета/социјалног карактера једног друштва.

Од Хегела, преко Маркса до Косика – сви дијалектичари су сматрали да је Истина целина, те да у социолошкој анализи та целина највишег реда управо јесте *друштвена структура*. Њено истраживање/сазнавање омогућује нам да суштински схватимо методолошки упут К. Косика “да је свака појава производ и произвођач друштва”.

Наравно та је целина динамичка, променљива категорија повезана са факторима социјалне динамике. Стога истраживање друштвене структуре помаже разумевању не само социјалне статике, већ и спознају карактера социјалних промена и њених актера.

*Савремено друштво* (светско и балканско) захваћено је процесима у распону од глобализације, модернизације, транзиције до реколонијације. У том контексту интересантно је истражити основне правце промена друштвене структуре у Србији и њихов карактер, као и могуће последице по будући развој земље.

Учинили се осврт на досадашња социолошка истраживања у нас, у периоду 20-годишње транзиције, да се запазати две тенденције: једна, да се истраживања друштвене структуре концентришу око улоге елита и њихових фракција и, с друге, да се она често редукују на истраживање микродруштвених структура посебно етнокултурних група, фолклора, религије итд.

Време је да се истражи успон и пад базичних група: друштвених класа и слојева; њихова физиономија, судбина и улога у савременим друштвеним променама. У нашем раду чинимо осврт на глобалне промене у класно-слојној структури српског друштва, у последњих 20 година. У анализи ћемо се фокусирати на метамор-

фозе у друштвеном положају радничке класе и необуржоазије, две поларизоване групе супротних интереса и идеолошких стремљења; које ће, верујем, својим борбама обележити деценије које су пред нама. Истраживање дијалектике њихових опречних интереса омогућиће да сазнамо праву природу савременог капитализма у Србији, као и инструментализовану улогу политичке елите и центара моћи који су све очигледније подређени интересима снага репродукције капитал-односа у друштву и свету.

*КОНТРОВЕРЗЕ О ПРИРОДИ ПОСТСОЦИЈАЛИСТИЧКИХ  
ДРУШТАВА: ИЗМЕЂУ МИТА О ОТВОРЕНОМ ДРУШТВУ И  
РЕАЛНОСТИ ЕКСТРЕМНО КЛАСНО ПОДЕЉЕНОГ ДРУ-  
ШТВА ПЕРИФЕРНОГ КАПИТАЛИЗМА*

На процесу историјске рестаурације капитализма, у постсоцијалистичким друштвима, изникло је, попут печурке после кише, бројно племе аналитичара, апологета/адвоката овог процеса. Међу њима у друштвеним наукама предњаче економисти, који су преко ноћи од доктринарних марксиста постали неолиберали и присташе веселе бећарске науке; затим правници и политиколози. На зачелју ове групе новог “секуларног свештенства” (М.Л.) су и социолози. Под маском научне објективности, већина њих је сејала/ширила мит о новој догми о отвореном друштву неолибералног корпоративног капитализма, оправдавајући на тај начин преврат у начину производње и систему управљања, у име ефикасне тржишне привреде и демократске револуције. Ако је у почетној еуфорији маса – урушавањем једнопартијског социјализма – и било очекивања и илузија да ће долазиће друштво бити боље и богатије, праведније и слободније, данас је – после 20 година – извесно да се тај неолиберални мит о отвореном друштву «царства слободе», претворио/изродио/реализовао у своју супротност. На делу је друштво периферног капитализма, или како неки истраживачи пишу «тржишни стаљинизам» («капитализам катастрофе»), са бројним облицима сурове првобитне акумулације капитала, енормне експлоатације радне снаге, криминализације и пљачке.

Иза паравана правне државе и вишепартијске парламентарне демократије – у суштини имамо владавину необуржуазије и партократије, док су се парламент и влада претвориле у брбљаоницу, у пословни одбор нове буржуазије. Уместо слике отвореног демо-

кратког друштва у пракси смо суочени са класно подељеним и високо конфликтним друштвом. Његова социјална структура – која се тек конституише и у обрисима препознаје; у знаку је нове пирамиде: на врху малобројна владајућа класа (нова буржоазија и нови управљачи) и на дну; огромна већина пауперизованих друштвених група (радника, сељака, занатлија, незапослених, интелигенције, избеглица и пензионера). У почетној еуфорији о природи друштвених промена (после 1989. г.) и промена у Србији (2000. г.) својим изјавама, чланцима па и студијама придружили су се и социолози; пишући о “демократској револуцији”, о настанку “предузетничког друштва”, о конституисању модерног демократског и отвореног друштва. Касније је тај глас заноса утихнуо/посустао. У судару са суровим чињеницама стварности капитализма периферије и коалиције нове буржуазије и партократске класе, постао је све видљивији расцеп између илузорне свести и детерминизама репродукције реалних структура моћи и немоћи грађанства пред гвозденим законима олигархије и суровим законима тржишног фундаментализма/тржишног бандитизма. Из тог отрежњења настале су бројне респектибилне студије социолога о противуречностима друштава у вртлогу транзиције и ефектима неолибералног модела «транзиције без социјалне одговорности», која је у пракси разорила привреду, довела до деиндустријализације земље, произвела високу незапосленост, масовну беду и пауперизацију, а државу финансијски презадужила и учинила марионетски зависном од спољног фактора (ММФ, ЕУ, САД).

### *НЕОЛИБЕРАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗАВИСНЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ И ПЕРИФЕРИЗАЦИЈА ДРУШТВА СРБИЈЕ*

*Имплозија социјализма* део је ширег ланца кризе репродукције глобалног светског система, оваквог какав траје већ више од четири века. Узлети/пробоји социјалистичких револуција, на фону пробуђеног/побуђеног народа/маса и привремено/пролазно трајање њихових експерименталних пројеката/поредака, само су показивали друго лице капитализма и могућност алтернативе. Но, снаге капитал-односа повремено су односиле победу и враћали историјско клатно на супротну страну. Речју, капитализам је, из угла светско-системске теорије И. Волерстина, још увек систем у кризном

трајању, преживљавању али и пропадању, чији се цивилизацијски крај предвиђа до половине XXI века.

Имплозија социјализма (1989. г.) део је тог ланца глобалне кризе репродукције етатистичког и капиталистичког начина производње, уз додатну логистичку подршку/игру геостратешких интереса Запада: да мењањем геополитичке мапе света утре пут реколонизацији и остваривања геоекономских интереса. На том фону Југославија /Србија/Балкан – представљале су значајно геополитичко чвориште и капију за продор, империјалну мисију капитала на Исток.

У овом историјском контексту кризе глобалног светског система, револуција и антиреволуција и социјалистичко самоуправљање, као један од модела либералног социјализма/партиципативне демократије, у односу на тешки етатистички модел реалног социјализма, доживело је слом. На основу садејства спољних и унутрашњих противречности, фактора. На јединству интереса снага бирократске и националистичке антиреволуције. Иако је самоуправљање на почетку показало извесне предности на фону социјализације политичке /друштвене моћи и органске демократске интеграције друштва, на принципу неантагонистичке асоцијативне моћи, уставним променама из 1971/4. г., тј. “федерирањем федерације” дошло је до разрастања полицентричног етатизма, чиме је посејан карцином/семе зла/будуће системске дезинтеграције и урушавања заједничке државе.

*Постсоцијалистичка транзиција* у Србији одвијала се у две фазе: прва 1990-2000. г. и друга од 2000. г. У првој фази, тзв. блокиране/контролисане транзиције у Србији је суспендовано самоуправљање и доминирао један модел политичког капитализма и државног социјализма, у специфичном ратном окружењу и међународних санкција. У другој фази (2000. г. до данас) на делу је модел неолибералног капитализма периферије који је остатке социјалистичког система разорио и на платформи *laisser faire, laisser passer* економије тржишног фундаментализма тотално уништио народну економију, утро пут радикалној периферизацији привреде, друштва и културе. Катастрофални учинци овог модела присилне геополитичке транзиције, уз асистенцију Запада и зависне модернизације, данас болно осећа на својој кожи већина становника Србије.

Биланс 20-годишње транзиције у Србији је катастрофалан. Некритичка апликација неолибералне стратегије довела је до су-

бразвоја, разарања привреде, деиндустријализације, уништавање капацитета реалне економије, масовне незапослености и осиромашења већине становника. На стратегији зависне модернизације земља је постала отворена за неоколонијалну експанзију и протекторацију. Речју, без обзира на оријентацију политичке елите ка Европској Унији, Србија данас више подсећа на латино-америчка друштва, а цео Балкан нашао се у зону периферног зависног капитализма.<sup>1)</sup>

### НЕКИ АСПЕКТИ И ПРАВЦИ ПРОМЕНА СОЦИЈАЛНО-КЛАСНЕ СТРУКТУРЕ ПОСТСОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ

Ако дијалектичко-критичка социологија кључ за разумевање извора/начина конституисања и трансформацију друштвене, класно-слојне структуре, тражи и налази у детерминистичком дејству следећих фактора: а.) нивоа развоја технологије и поделе рада; б.) у облику и карактеру својинских односа; ц.) у систему расподеле друштвене моћи, онда се поставља питање: који су учинци досадашњих процеса транзиције на промене друштвене структуре у Србији.

Полазећи од реалног нивоа промена, које су настале у Србији у последњих двадесет година, може се рећи да су кључни узроци, фактори и механизми – који су утицали на обликовање/метаморфозу класно-слојне структуре постсоцијалистичког друштва Србије везани за а.) деструкцију социјалистичког начина производње – кроз дезинтеграцију друштвене својине и инсталирање приватно-својинског односа/капитал односа као доминантног својинског облика; б.) у разарању индустрије и органски интегрисане поделе рада засноване на њој (оличене у масовном систему машинске производње и нових технологија), као и формирању ситно – сопственичке производње под фирмом (малих и средњих предузећа), атомизираних и дезинтегрисаних подела рада (што означава рефеудализацију начина производње а не никакву модернизацију и интеграцију); ц.) доминантно деловање ванекономског и противправног фактора у друштвено-економским процесима и систему

1) Опширније о томе видети у нашим студијама *Пут у зависно друштво* (2004), *Транзиција у периферни капитализам* (2009), Институт за политичке студије, Београд.



расподеле друштвене моћи (у форми мафијашке криминализације или политичког монопола и протекционизма, волунтаризма /арбитрарности/интервенционизма). Речју, насупротив логици тржишне привреде у репродукцији предузетничке, економске и друштвене моћи и деловања правне државе, на делу су доминантни процеси монополизације, криминализације и приватизације државе, судова, што отвара простор за лумпенразвој и лумпенполитику и као последицу има, с једне стране тајкунизацију, и олигархизацију друштва, а с друге – масовно осиромашење /депривацију и пауперизацију грађана.

Правци промена класно-слојне структуре постсоцијалистичког друштва Србије одвијали су се у духу неоконзервативне реставрације капитализма периферије. То пак даље значи да су на делу били процеси радикалне деструкције/разарања старе структуре и формирање нове, дегенерисане са сликом мањине богатих (тајкуна и олигарха) и већине осиромашеног, декласираног становништва (села и градова) и танким слојем нове средње класе у градовима.

Учинили се осврт на социолошка обележја/ликове нових друштвених класа и слојева добиће се следећа транзициона слика прелазничких група и категорија. Најпре се, на фону радикалне деструкције друштвене својине и инсталирања (одозго, путем новог «демократског бољшевизма») приватног-својинског начина производње – формира *нова буржоазија*, која прати настанак новог капиталистичког периферног друштва. Она, као нова власничка и експлоататорска група, заснива моћ на приватном власништву, које је најчешће нерегуларно стечено у полуратним условима транзиције и присилне модернизације (З. Аврамовић) друштва у Србији током деведесетих и у првој деценији XXI века.

*Необуржоазија* се у нас диференцира у три фракције: а. номенклатурна необуржоазија; б. мафијашка-лумпенбуржоазија; ц. предузетничка. Сем предузетничке буржоазије која је пословно шумпетерски орјентисана и носилац је прогресивних процеса модернизације и развоја, остале две групе су потрошачко паразитске и шпекулативне фракције буржоазије чија се делатност граничи са криминалном активношћу и репродукцијом појава социјалне патологије. Већина изданака нове буржоазије у нас, због чињенице неизграђености правне државе и цивилног друштва, идући за логиком свог егоистичког интереса имају одлике компрадорске буржоазије, која је носилац субразвоја и лумпенполитике. Њени пред-



ставници су бескруполозни “тржишни бандити”, анационални социјалдарвинисти, економски фундаменталисти. Свој (опљачкани) капитал, по правилу, не инвестирају у развој сектора и капацитете реалне економије, већ у трговину, банке, где се могу разним машинацијама/шпекулацијама/зеленашењем, на брз начин обогатити. Дobar део ове лумпенбуржоазије у приватизационим процесима бави се куповином фирми по нижим ценама и њиховом препродајом. Они су протагонист феномена “главе шећера”, нове првобитне акумулације капитала али и хедонистичко-потрошачког начина живота; представници “доколичарске класе” у нас.

Представници нове *лумпенбуржоазије* у нас данас купују/препродавају попут матрапаза, бивша друштвена индустријска предузећа у градовима и велике поседе агрокомбината у пољопривреди. Ова тенденција је видљива широм Србије, а посебно у Војводини. Често се, под фирмом форсирања «стратешких инвеститора»/партнера, у нас промовишу прикривени партијски пајтоси, тако да се с правом говори о феномену намештене/фингиране «буразарске приватизације». Крајња консеквенца ових процеса, препуних девијација и криминализације, јесте видна тенденција ка тајкунизацији у економији и олигархизацији у политичком животу земље. *Спој тајкуна и олигарха блокира истинску демократизацију и развој постсоцијалистичког друштва у Србији.*

Наши емпиријски социолози, а посебно аналитичари политичких појава, недовољно истражују негативни утицај ове неприципијалне интересне коалиције (тајкуна и олигарха) на савремене друштвене процесе, монополизацију моћи у друштву и блокаду демократизације и развоја друштва. Њихова анализа нажалост редуцирана је на уско поље елита, пре свега политичких и економских, на улогу политичара и менаџера у друштвеном животу, али не и на продубљена истраживања нових облика социјално-класног груписања и поларизације у друштву и њихов утицај на сукобе и социјалну динамику.

Посебно треба истаћи да је комплекс проблема *радничке класе*, нових произвођачких најамних слојева друштва, остао изван видног поља социолошке анализе. Не ради само, дакле, о декласираним слојевима традиционалне индустријске радничке класе (бивших плавих оковратника), већ и нове радничке класе, као да је и она препуштена пуком вегетирању/преживљавању на маргинама друштва.

Социолошка анализа би показала како је, у процесима неоконзервативне рестаурације/антиреволуције, радничка класа у ери транзиције, отписана, атомизирана и разним реформама неолибералних новодемократа, тржишних фундаменталиста, деградирана и уништена. Отерана на бувљаке и из центра друштвене моћи у друштвено подземље. Скоро да о њеној драматичној и трагичној судбини (успону и паду), нема озбиљније социолошке студије у последњих 20. год./изузев студије *Наде Новаковић*<sup>2)</sup>. Нема ни дипломских, магистарских и докторских радова/теза/студија (изузев Лазићеве студије “Чекајући капитализам”)<sup>3)</sup>. Још једном подвлачим – већина наших колега „гусла” и истражује друге теме, често из прагматичних лукративних разлога или разлога политичке коректности.

Феноменолошки приступ у разматрању *положаја произвођачке класе, најамних радника*, у настајућем капиталистичком друштву Србије, омогућио бих нам суочавање с ликом новог света обесправљених у лепези од најамних радника у приватном сектору у градовима и на селу, до најамних радника у остатку државне привреде. Оно што је заједнички именитељ свима њима то је да су без својине, унајмљени за туђ рачун и енормно, високо експлоатисани и обесправљени. Радници су у транзиционим процесима добили формална политичка права, а изгубили социјална. Они су редуковани на пуку радну снагу и објекте експлоатације. Како су се у транзицији на удару реструктурирања нашли остаци социјалне државе, радницима је извршена редукција права из радног и социјалног законодавства. Они су препуштени на милост и немилост тржишту и неконтролисаној експлоатацији снага – капитал-односа.

У транзиционим вртлозима остало је преко милион радника ван посла или је принуђено да промени место запошљења. Многи су потражили посао ван места живота/боравка, а неки и ван земље. Дobar део инжењерског кадра, стручњака са високим образовањем и провереним способностима, мигрирао је ван Србије, као што је и изражена тенденција, феномен «одлив мозгова» тј. одлазак свршених академица у иностранство.

2) Видети Н. Новаковић, *Дезинтеграција радничке класе Друге Југославије*, ИДН, Београд, 2008.

3) М.Лазић, *Чекајући капитализам*, Службени гласник, Београд, 2011.

Радници нису само најексплоатисани део друштвене структуре већ и најобесправљенији. Они су најчешће синдикално и политички неорганизовани и препуштени стихијним облицима неолудистичке борбе/побуне, често скрећући пажњу на себе штрајковима глађу, одсецањем делова тела или самоубиствима. У Србији, у неким предузећима, још увек имамо забрану синдикалног организовања, а послодавци и газде, као и влада – најчешће теже пацификацији, инструментализацији и манипулацији синдикатима, претварајући их у режимске “дадиле” или прирепке продужене руке нових газди снага – капитал-односа.

У политичком погледу радници су формално заступљени. Њих скоро да нема у парламенту, а мало их је и у локалним скупштинама. То говори и о анти-радничком карактеру система глобалног друштва настајућег капитализма у нас. И без обзира на неколико партија социјалистичке и левичарске оријентације, истинске левице као да нема или је демонизована и налази се у полуилегали, тако да радници остају политички неорганизовани и онеспособљени за артикулацију својих интереса и одбрану својих права. То, даље, омогућује манипулацију њиховом политичком вољом у друштву, а посебно у изборним процесима.

Најзад, између ових двеју поларизованих група: мањине необуржоазије и већине пауперизованог произвођачког састава, кристалише се *нова средња класа* која је још увек малобројна, и сама разбијена, недовољно организована. Ваља рећи да је транзиционим процесима, стара средња класа растопљена, декомпонована и да се на новом начину производње капитализма периферије, на процесима модернизације, рационализације и реформе – данас кристалише, конституише свет нових средњих слојева у приватном и државном сектору који има несигуран положај и амбивалентну политичку оријентацију. Стога су њени представници у политичким процесима флотантни, склони да често мењају политичке опције/страначке дресове ради заштите својих интереса, а не из принципијелних разлога.

Нажалост, још дуго ћемо чекати да се развије нормална стабилна друштвена структура у постсоцијалистичким друштвима, која би заменила садашњу дегенерисану и конфликтну. За то време социолози ће, пре или касније, започети да истражују нову друштвену структуру са циљем да открију не само карактер/идентитет друштва у транзицији већ и да уоче и указују на могуће алтерна-

тиве и актере друштвених промена: развоја и напретка савременог друштва Србије.

Без стабилне али и отворене друштвене структуре, која омогућује социјалну мобилност, успон, радну и социјалну промоцију за већину становника, нема здравог и напредног друштва, без обзира како се то друштво назива: капиталистичко /посткапиталистичко или социјалистичко. Нажалост, у земљама у транзицији, каква је и Србија данас, ми имамо на делу «*отворено класно друштво*», али без класне борбе<sup>4)</sup> и владавину мешовите коалиције снага десног и левог центра, док аутентична левица тек треба да се роди из противречја савременог капитализма. Владајуће снаге, бројним манипулацијама, више брину о одржавању поретка капитал-односа, неголи о трагању за алтернативом и субјектима/актерима могућег ослобођења<sup>5)</sup>. *Аутентична левица* може настати само у процесима дубоке структуралне антисистемске кризе, обнове револуционарне теорије и радикалног оспоравања капитализма, а не кроз реформистички «дуги марш» у институцијама система.

Ljubisa Mitrovic

## SERBIAN SOCIETY BETWEEN PAUPERIZATION AND TYCOONISATION

(Contribution to the Study of changes in the social-class  
structure of a society in transition, Serbia)

### Summary

*Transition without social responsibility, backed by the neo-liberal model of dependent modernization has led to peripherization economy, society and culture in Serbia. In sociology there are no comprehensive studies of changes in the social structure of Serbian society in transition. So far, most activity is reduced in the research elite and their participation in the distribution of social power.*

*The paper discusses the effects of the current transition - and especially the radical changes in the class-stratified structure of Serbian society and its polarization of the rich minority tycoons / oligarchs and pauperizovanu majority. The author explores the social profile of classes and strata and possible implications for the development and future of Serbia.*

4) Видети чланак Т. Куљића, „Нова употреба Тита“, *Политика* од 24.09. 2012, стр. 18.

5) У вези с тим у праву је колега Т. Куљић када тврди: Сам капитализам више стрепи од слома евра него од штрајкова. Успешно је вакцинисан и безалтернативан“ (Исто, стр. 18).

*Keywords: transition, peripherization, sat development, inequality, workers and tycoons*

### ЛИТЕРАТУРА

- М.Лазих, *Чекајући капитализам*, Службени гласник, Београд, 2011.
- Н. Новаковић, *Дезинтеграција радничке класе Друге Југославије*, ИДН, Београд, 2008.
- Т. Кулића, „Нова употреба Тита“, *Политика* од 24.09. 2012.
- Љ. Митровић, *Пут у зависно друштво*, ИПС, 2004.
- Љ. Митровић, *Транзиција у периферни капитализам*, ИПС, 2009.

### Resume

*Neoliberal strategy of transition in Serbia has led to radical changes to its class structure. Unfortunately, our sociologists are preoccupied with the analysis for the mainstream media; instead of that they are engaged in critical analysis of society. Modern society is affected by numerous processes – globalization, modernization, transition, re-colonization etc. In this context it is interesting to explore the basic directions and the character of social structure changes, and its possible consequences for the development of our country in future. Unfortunately, in the transition societies, such as Serbia, we have so-called "open class society", but we don't have class struggle and the rule of mixed coalition forces of the right and left wing politics. Ruling classes are using numerous manipulations for maintaining status quo of capitalistic relations. Authentic left wing politics can arise only in the processes of deep structural anti-systemic crisis, renewal of revolutionary theory and radical challenges to capitalism.*

---

Овај рад је примљен 1. новембра 2012. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 3. децембра 2012. године.

